

HEEMKUNDEKRING "PEELLAND"

te

HELMOND

Secretariaat:

Mej. M. Magis,
Emmastraat 26,
Helmond.

No. 6 - 1964

Bijdragen voor
dit blad aan:
C. van Bokhoven,
Oostende 31A,
Helmond.

L.S.,

Zoals wij U reeds mededeelden zal onze Kring op:

Donderdag 29 oktober a.s.

des avonds om 8 uur

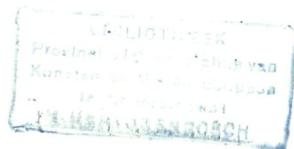
een echte heemkundige excursie houden.

Hoofddoel van onze tocht is een bezoek aan
Huize "Ter Turkens", te Aarle-Rixtel, bewoond door de
kunstenares Mevrouw Sjaan van Griensven-de Jong.

Eerst zullen wij echter even het interieur van
het Kasteel Croy bezichtigen en daarna een kort bezoek
brengen aan de Kunstsmederij van Karel de Jong, Laag Strijp,
waar wij verschillende producten van zijn mooi ambacht kunnen
bewonderen.

Zoals U uit het program kunt opmaken zal het
donderdag een unieke avond worden. Bent U ook aanwezig?

Het Bestuur.

Program der excursie op 29 oktober 1964.

1. Vertrek per autobus vanaf de Markt, bij de Leeszaal, om precies 8 uur (Denkt U hieraan!).
2. Bezichtiging van het interieur van Kasteel Croy.
3. Bezoek aan de Kunstsmederij van Karel de Jong, Laag-Strijp, Aarle-Rixtel.

De heer de Jong zal ons door hem vervaardigde stukken tonen en foto's laten zien van zijn werken die thans in binnen- en buitenland verspreid zijn. Wij zullen kunnen zien hoe zijn kunstenaarshand uit een stukje ijzer een sierlijk kunstvoorwerp vervaardigt.

4. Om half tien bezoeken wij het voorname huis "Ter Turkens" in de Opstal, bewoond door de kunstenares Mevrouw Sjaan van Griensven-de Jong.

Velen kennen deze kunstenares maar weinigen zijn in de gelegenheid geweest om haar huis, met d'n herd, opkamer en de goei kamer met de vele voorwerpen uit de "goeie oude tijd", te bezichtigen.

Na onze rondgang zullen wij ons scharen om de "platte buis".

De heer van Griensven zal dan een praatje houden over het huis "Ter Turken", en over zijn ambacht, n.l. het restaureren van meubels en alles wat met dit vak verband houdt. Maar bij dit praatje zal de Brabantse komkoffie met een "pruimentes" (een specialiteit uit Aarle-Rixtel) niet ontbreken.

Afgesproken is, dat het, hoe gezellig het ook moge zijn, echt niet later zal worden dan half elf.

5. Kosten f 1,-- per persoon.

(N.B. Deze excursie is voorbereid door ons medelid de heer A. Niessen).

STRAATNAMEN

TE
HELMOND. 1)

II

7. Banckertstraat.

Adriaan Banckert, Ned. Zee-officier, geboren 1615, overleden 1684, Middelburg, onderscheidde zich in de Engelse oorlogen en de eerste Noorse oorlog; diende bij de Zeeuwse admiraliteit, waar hij in 1666 luitenant-admiraal werd. Groot was zijn aandeel in de Ned. overwinningen bij Solebay (1672) en Kijkduin (1673). Hij werd ook Adriaan van Trappen genoemd.

8. Beelsstraat.

Theodorus Nicolaas Beels, geboren te Helmond, 6 dec. 1773, zoon van een dokter, studeerde te Leiden, waar hij in 1798 promoveerde tot Doctor Med. Hij vestigde zich te Breda. In deze stad overleed hij, ongehuwd, op 10 mei 1845. Tijdens zijn leven had hij menigmaal aan zijn universele erfgenaam de wens te kennen gegeven om in zijn geboorteplaats Helmond een eeuwigdurende fundatie te stichten van f 30.000,— tot ondersteuning voor hulp-behoevende huisgezinnen.

Door Felix Keunen, brouwer te Stratum, universeel erfgenaam van Dr. Beels, werd op 18 juni 1847 ten koffiehuiuze van Laurentius van de Laar, te Helmond, de "Fundatie van Theodorus Nicolaas Beels" opgericht. De stichting bestaat nog (zie over deze stichting het afzonderlijk artikel).

9. Beemdstraat.

De Beemdstraat bewaart de herinnering aan de van ouds gebruikelijke naam voor dit laag gelegen weidegebied, zoals men de grote Beemd had bij Binderen, De Euselaar Beemden, gelegen tussen Stiphout en Helmond, de Swanenbeemt, waar nu de houtwerf van Clorx is en waarvan de naam nog steeds voortleeft in de villa van van Thiel-Coovels

Zo had men ook de Haagse Beemd, die gelegen was in de Hage.

10. Willem Beringsstraat.

Willem Berings werd geboren te Helmond op 8 sept. 1825. Na de lagere school doorlopen te hebben, ging hij voor priester studeren, doch door het overlijden van zijn vader, moest hij deze studie opgeven. Na het bakkersvak geleerd te hebben, vestigde hij zijn zaak op de Steenweg, waar thans de bioscoop "Scala" is. Hij was dertig jaar lid van de gemeenteraad en veel jaren wethouder. Hij was voorzitter van de "Commissie tot Wering van Schoolverzuim" en bijna 50 jaar lid van het burgerlijk armbestuur. Na de dood van gemeentelontvanger van Moorsel, werd hij tijdelijk met dit ambt belast. Hij overleed, ongehuwd, te Helmond 28 juli 1908.

11. Berlaerstraat.

Deze straat is genoemd naar de van Berlaers die van 1314-1433 in het bezit waren der Heerlijkheid Helmond.

Jan Berthout, gezegd van Berlaer, ruilde op 5 juli 1314 enige van zijn bezittingen te Lier, met Jan III Hertog van Brabant, tegen de Heerlijkheid Helmond en o.a. enige renten en cijnsen in Helmond en omliggende dorpen. Tot 1433 bleef Helmond in het bezit der van Berlaers die, vermoedelijk in 1402, ook het huidige kasteel lieten bouwen. De laatste van Berlaer die der Heerlijkheid Helmond bezat was Catharina van Berlaer, dochter van Jan van Berlaer. In 1433 trad zij in het huwelijk met Jan van Cortenbach, waardoor de Heerlijkheid in het bezit kwam van dit geslacht.

(wordt vervolgd)

Br. Barontius

(P.v.d.Ven)

- 1) De bespreking der straatnamen geschiedt in alfabetische volgorde .

Fundatie van Theodorus Nicolaas Beels
te Helmond.

Omtrent de fundatie Beels waarover in het artikel van Broeder Barontius gesproken wordt is destijds toch wel een en ander geschreven.

Ik heb echter ervaren, dat zeer veel stadgenoten niet eens weten dat deze stichting bestaat. Daarom vond ik in het artikel "Straatnamen" een goede aanleiding nog eens iets van bovengenoemde stichting te zeggen.

Ons medelid, de weledelgestrenghe heer Notaris van Alphen, secretaris-penningmeester der Beels-fundatie, was zo welwillend mij een en ander over de stichting te vertellen.

Dr. Theodorus Nicolaas Beels had tijdens zijn leven aan zijn neef Felix Keunen meermalen te kennen gegeven, dat hij voornemens was f 30.000,— te bestemmen ter ondersteuning van hulpbehoevende huisgezinnen te Helmond.

Van dit verlangen was echter niets notarieel vastgelegd. Felix Keunen, brouwer te Stratum, werd, na het vrij plotseling overlijden van zijn oom Dr. Beels in 1845, universeel erfgenaam.

Keunen meende toen, als man van eer en geweten, verplicht te zijn gevolg te geven aan het verlangen van zijn oom en richtte daarom op de "Fundatie van Theodorus Nicolaas Beels" en bestemde daarvoor f 30.000,—.

De stichtingsakte werd verleden voor notaris J.F. van der Heijde, op 18 juni 1847, ten koffiehuiuze van Laurentius van de Laar te Helmond.

In de akte wordt het volgende bepaald:

"De administrateurs zullen de inkomsten hoofdzakelijk
"bezigen tot bedeling en ondersteuning van hulpbehoevende
"huisgezinnen of personen te Helmond, mits niet genietende
"uit de Algemene Armenkas. Bij de bedeling moeten in aan-
"merking komen, niet die, welke geoordeeld worden de
"armsten te zijn, maar alleen zij, die zich door hunne deugd,
"vlijt en oppassing hebben onderscheiden en nog onderscheiden
"en de achting hunner medeburgers verdienen.

"De administrateurs zijn ook bevoegd in bijzondere gevallen uit
 "de inkomsten aan brave en fatsoenlijke ingezetenen, welke zich
 "momenteel in moeilijke omstandigheden bevinden, kleine geld-
 "sommen voor bepaalde tijd ter leen te geven, alles ter beoor-
 "deling en discretie van de administrateurs welke, over de
 "wijze waarop en de personen aan wie zij de bedeling of lening
 "doen, geen verantwoording schuldig zijn".

De stichting wordt beheerd door vijf administrateurs die
 jaarlijks aan 3 curatoren moeten aantonen dat het fonds nog
 bestaat.

De benoeming van deze personen geschiedt als volgt:
 Er bestaat een college van kiezers, samengesteld uit 20
 deftige ingezetenen. Deze kiezers benoemen 5 administrateurs
 en 3 curatoren.

Een nieuwe kiezer aanvaardt zijn betrekking met de woorden:

"Kiezers! Ik beloof de intentie van de fundateur Beels als
 "een goed kiezer met ijver en trouw te zullen achtervolgen".

De tegenwoordige administrateurs zijn de Heren:

Notaris J. van Alphen, secretaris-penningmeester;
 J.W. Snackers;
 Mart. van Thiel;
 W. van Asten;
 Rud. Raymakers jr.

De tegenwoordige curatoren zijn de Heren:

Mr. F.F. van Thiel;
 Rutger Holtus;
 1 vacature.

De administrateurs houden de namen der bedeelden voor ieder
 geheim. Zij zijn zelfs tegenover kiezers en curatoren geen
 enkele verantwoording schuldig. Zoals reeds gemeld behoeven
 zij slechts jaarlijks aan de curatoren te doen blijken dat het
 fonds nog bestaat.

Wat zijn de bezittingen der fundatie?

Op 31 aug. 1847 zijn voor f 26.555,— gekocht de Hoeven
 Rut en Vorst onder Vlierden, samen groot ongeveer 154 H.A.
 Zij behoorden vroeger aan de Abdij van Binderen, doch kwamen
 later in bezit van de families von Hagens-Heystee, te
 Duitschland, die ze op gemelde datum verkocht.

Deze hoeven zijn thans nog eigendom van de stichting. In de loop der jaren kreeg deze van verschillende ingezetenen nog schenkingen tot een totaal bedrag van + f 45.000,—.

Op hoeveel het kapitaal der stichting momenteel geschat kan worden is mij niet bekend.

Ook heden vinden nog steeds uitkeringen plaats zoals Notaris van Alphen mij mededeelde.

In de bijna 120 jaar van haar bestaan heeft de Fundatie Beels voor veel minder bedeelde stadgenoten heilzaam gewerkt en daarvoor mogen wij dankbaar zijn.

C.H.A.M. van Bokhoven.

SCHEEPSTAL.

=====

In de Kleine Meierij 5e jaargang no. 10 vinden wij van de hand van de heer Fred Smulders enkele gegevens uit onze omgeving, o.a. over de persoon van een Helvoirtse Pastoor, n.l. Jan Model van Scheepstal.

In een oud Bosch Protocol vond heer Smulders over deze pastoor:

"Op 13 Januari 1368 machtigt Jan van Houbraken van Westerhoven heer Jan van Scheepstal, Pastoor van Helvoirt, om zijn cijzen en pachten te innen (Den Bosch R 1175 fol 4v).
 "Verder blijkt uit een akte van Vrijdag na Maria Geboorte 1377, dat Jan, die dan nog leeft, een zoon is van wijlen Goosewijn Moedel van Scepstal.
 "Jan had vóór deze datum tesamen met zijn broer Heer Thomas van Scepstal, scolasticus van St.Oederode, goederen gedeeld in Bake-bij Arle (d.i. Beek en Donk). Jan had ook nog een broer Rutger".

Verder blijkt uit een akte van Woensdag na Judica 1393 dat een zuster van Jan, n.l. Katherina Goossen Moedel van Scepstal gehuwd was met Henrick Stakenborch zoon van Mateus van Hoescot.

De Heer Smulders vermeldt verder:

"Jan van Scepstal was van een deftige familie, waarschijnlijk van de kanten van Beek en Donk. Hij was, naar ik meen, ook lid van de Illustere Lieve-Vrouwe Broederschap in Den Bosch".

Het zou de moeite waard zijn te gaan onderzoeken of deze familie inderdaad in vroegere eeuwen de bewoners zijn geweest van een behuizing waar nu nog Scheepstals hoeve gelegen is.

Alphons M.G. Niessen.

Uit het dagboek van Deken Rath

1913 - 1939

II

1915

(18 april)

Beloken Paschen. Na een ziekte vanaf 17 Februari (Aschwoensdag) ben ik weer in de rij. Intusschen is de wijkverpleging zo goed als tot stand gekomen en heb ik nog een voetbalclub opgericht voor de Mulo.

(9 juli)

Inwijding nieuwe kerk aan de Steenweg (O.L.Vrouw Kerk) en inleiding van de nieuwe pastoor. Pastoor van der Hagen nam, na zelf de inwijding verricht te hebben, met veel enthousiasme het woord. Toen de mis. Hierna sprak ik zelf een woord waarbij ik deed uitkomen, dat de plaats waar de Kerk nu staat, de enige plaats is die door Monseigneur gewild is en dat allen zich daarbij maar behoren neer te leggen.

Aan tafel was de Regent, Plebaan en nog 26 andere genodigden, allen op titel van stichters der Kerk.

(3 nov.)

Heden is de benoeming afgekomen van Mijnheer de Loun tot Ridder in de St. Gregorius. Deze zaak door mij aan-gevraagd, is door de Heer W. Prinzen betaald met 696,-- gulden.

Uit de brief ontleen ik het volgende:

"Benedictus XV Paus, Geliefde Zoon, heil en aposto-
"lische zegen.

"De uitstekende glans uwer deugden, om welke gij door
"de bisschop van 's-Bosch bij ons nadrukkelijk wordt aan-
"bevolen, bewijst voorzeker Uwe waardigheid om door ons
"met een bijzondere eretitel te worden begiftigd.

"Met vreugde toch vernamen wij, dat gij reeds lang Uw zorgen
 "wijdt aan de administratie der parochiale Kerkgoederen en
 "aan de ondersteuning der armen en aan het bevorderen van
 "andere goede werken voor school, jeugd en volk.
 "En niet minder vreugde bezorgde ons de tijding, dat gij U
 "alle moeite geeft om Katholieke lectuur onder het bereik
 "van het volk te brengen en de waarheden des geloofs met
 "behulp der wetenschap toe te lichten.
 "Daarom stellen wij U aan en benoemen U door dit ons
 "schrijven tot ridder in de Orde van de H.Gregorius de Grote
 "classis civilis en nemen U op in de illustere stand en
 "onder het getal dezer ridders, enz. enz."

1916

(9 febr.)

Opening der Huishoudschool met 20 leerlingen.

(wordt vervolgd)

C.H.A.M. van Bokhoven.